

نخستین همایش ملی اخلاق و عرفان در ادب فارسی

انسان کامل در عرفان اسلامی

احمد رضا کیخای فرزانه*

مهدی آب سالان**

چکیده:

شناخت مسأله تکامل از دیرباز موضوع بحث اندیشه ها، آئین ها و مکاتب مختلف جهان بوده است. هر دیدگاهی در این باره بر باوری استوار است و ملاک کمال را از نظرگاه خویش مورد بررسی و کندوکاو قرار می دهد.

این مقاله به بررسی اندیشه های انسان کامل در آثار عرفا می پردازد و تکامل را از دیدگاه عارفان و قرآن کریم مورد تحلیل و بررسی قرار می دهد.

در عرفان اسلامی، بحث از دو موضوع عمده و اصلی عرفان، یعنی توحید (وحدت وجود) و موحد یعنی انسان یا انسان کامل است با آنکه پیشینه مباحث به قرون اولیه اسلامی باز می گردد، اما به طور ویژه، ابن عربی، شاگردان و شارحانش، به این مبحث اهتمام ویژه ورزیده اند. معلّم ملک، کون جامع، جام جهان نما، مرد تمام، حق مخلوق، کلمه فاصله جامعه، روح عالم، خاتم ولایت برخی از تعبیرات از انسان کامل است.

با تشریح توانایی ها و بر شمردن ویژگی های انسان کامل باید او را زبده و خلاصه انسان ها و وارث انبیا، و دل او را جام جهان نما و آینه گیتی نامید. او در مرتبه خلیفه الهی و جانشینی خداوند قرار می گیرد. که به این ساحت خاکی فرود آمده تا مظهر جلال آن کسی باشد که جهان را وجود بخشیده است لذا ضرورت ایجاب می کند که موضوع انسان شناسی از دیدگاه های متفکرانی که درباره انسان و انسان کامل بحث می کنند، مورد بررسی قرار گیرد.

کلیدواژه ها: انسان، انسان شناسی، انسان کامل، عرفان، عرفان اسلامی، حقیقت محمدی،

خلیفه الله

-دانشیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان a.keikha.farzaneh@iauzah.ac.ir

-دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه فردوسی مشهد، مدرس دانشگاه nehdi.ab110@yahoo.com